

ŽIVOT CIZINCŮ V ČR

2023

Cizinci

Praha, prosinec 2023

Kód publikace: 290026 - 23

Č. j.: CSU-014108 / 2023

Zpracoval: Odbor statistiky trhu práce a rovných příležitostí

Ředitel odboru: Mgr. Dalibor Holý

Kontaktní osoba: RNDr. Jarmila Marešová, e-mail: jarmila.maresova@czso.cz

Zajímají Vás nejnovější údaje o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další? Najdete je na stránkách ČSÚ na internetu: www.czso.cz

KONTAKTY V ÚSTŘEDÍ

Český statistický úřad | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 051 111 | www.czso.cz

Oddělení informačních služeb | tel.: 274 052 304, 274 052 451 | e-mail: infoservis@czso.cz

Prodejna publikací ČSÚ | tel.: 274 052 361 | e-mail: prodejna@czso.cz

Evropská data (ESDS), mezinárodní srovnání | tel.: 274 052 347, 274 052 757 | e-mail: esds@czso.cz

Ústřední statistická knihovna | tel.: 274 052 361 | e-mail: knihovna@czso.cz

INFORMAČNÍ SLUŽBY V REGIONECH

Hl. m. Praha | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 052 673, 274 054 223
e-mail: infoservispraha@czso.cz | www.praha.czso.cz

Středočeský kraj | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 054 175
e-mail: infoservisstc@czso.cz | www.stredocesky.czso.cz

České Budějovice | Žižkova 1, 370 77 České Budějovice, tel.: 386 718 440
e-mail: infoserviscb@czso.cz | www.cbudejovice.czso.cz

Plzeň | Slovanská alej 36, 326 64 Plzeň, tel.: 377 612 108, 377 612 145
e-mail: infoservisplzen@czso.cz | www.plzen.czso.cz

Karlovy Vary | Závodní 360/94, 360 06 Karlovy Vary, tel.: 353 114 529, 353 114 525
e-mail: infoserviskv@czso.cz | www.kvary.czso.cz

Ústí nad Labem | Špálova 2684, 400 11 Ústí nad Labem, tel.: 472 706 176, 472 706 121
e-mail: infoservisul@czso.cz | www.ustinadlabem.czso.cz

Liberec | Nám. Dr. Edvarda Beneše 585/26, 460 01 Liberec 1, tel.: 485 238 811
e-mail: infoservislbc@czso.cz | www.liberec.czso.cz

Hradec Králové | Myslivečkova 914, 500 03 Hradec Králové 3, tel.: 495 762 322, 495 762 317
e-mail: infoservishk@czso.cz | www.hradeckralove.czso.cz

Pardubice | V Ráji 872, 531 53 Pardubice, tel.: 466 743 480, 466 743 418
e-mail: infoservispa@czso.cz | www.pardubice.czso.cz

Jihlava | Ke Skalce 30, 586 01 Jihlava, tel.: 567 109 062, 567 109 073
e-mail: infoservisvys@czso.cz | www.jihlava.czso.cz

Brno | Jezuitská 2, 601 59 Brno, tel.: 542 528 115, 542 528 200
e-mail: infoservisbrno@czso.cz | www.brno.czso.cz

Olomouc | Jeremenkova 1142/42, 772 11 Olomouc, tel.: 585 731 516, 585 731 511
e-mail: infoservisolom@czso.cz | www.olomouc.czso.cz

Zlín | tř. Tomáše Bati 1565, 761 76 Zlín, tel.: 577 004 932, 577 004 935
e-mail: infoservis-zl@czso.cz | www.zlin.czso.cz

Ostrava | Repinova 17, 702 03 Ostrava, tel.: 595 131 230, 595 131 232
e-mail: infoservis_ov@czso.cz | www.ostrava.czso.cz

ISBN 978-80-250-3435-4 (brožováno)

978-80-250-3434-7 (pdf)

© Český statistický úřad, Praha, 2023

Obsah

Seznam tabulek a grafů.....	4
1. Úvod.....	5
2. Cizinci pobývající na území ČR podle kategorií pobytu.....	7
3. Občané Ukrajiny s dlouhodobým nebo trvalým pobytem, vízy nad 90 dnů a dočasnou ochranou na území ČR.....	10
4. Občané Ukrajiny přicházející do ČR za účelem získání mezinárodní ochrany.....	12
5. Ukrajínští občané na českém trhu práce.....	13
5.1. Celková zaměstnanost cizinců v ČR.....	13
5.2. Cizinci v ČR v postavení zaměstnanců.....	14
5.3. Ukrajínští občané v ČR v postavení zaměstnanců.....	16
5.4. Cizinci v ČR v postavení držitelů živnostenského oprávnění.....	18
5.5. Ukrajínští občané v ČR v postavení držitelů živnostenského oprávnění.....	19
6. Závěrečné shrnutí.....	20
Seznam použitých zkratk.....	22

Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1: Počet ukrajinských občanů evidovaných úřady práce podle typu registrace

Graf 1: Cizinci v ČR podle kategorie pobytu, údaje k 31. 12. 2022

Graf 2: Cizinci v ČR podle kategorie pobytu v letech 2010-2022

Graf 3: Občané Ukrajiny podle kategorie pobytu, údaje k 31. 12. 2022

Graf 4: Ukrajínští občané s přechodným pobytem podle účelů pobytu v ČR

Graf 5: Zahraniční pracovníci v ČR v letech 2010-2022

Graf 6: Cizinci registrovaní ÚP podle CZ-ISCO

Graf 7: Občané Ukrajiny registrovaní ÚP podle CZ-ISCO

1. Úvod

Již poněkoličké v řadě vydává Český statistický úřad publikaci Život cizinců v ČR, která doplňuje ročenku Cizinci v České republice. V letošním roce je tato publikace v souvislosti s aktuálním děním na Ukrajině zaměřena na cizince – občany Ukrajiny, jimž byl v České republice udělen trvalý nebo dlouhodobý pobyt (zahrnující i status dočasné ochrany), vízum nad 90 dní nebo mezinárodní ochrana (tj. azyl nebo doplňková ochrana). V neposlední řadě si publikace všimá i oblastí života ukrajinských občanů souvisejících s jejich ekonomickou aktivitou v ČR.

Publikace je členěna do čtyř kapitol. První z kapitol podává základní přehled o cizincích legálně pobývajících na území naší republiky podle kategorií pobytu, v členění podle pohlaví, státního občanství, účelů pobytu a regionálního členění. Mezi legálně pobývajícím cizince jsou podle zákona č. 326/199 Sb., o pobytu cizinců, ve znění pozdějších úprav, zahrnuti jak občané tzv. třetích zemí, tak občané EU, kteří získali v České republice povolení k trvalému pobytu, občané třetích zemí s dlouhodobými vízy, dlouhodobým pobytem nebo dočasnou ochranou, jakož i občané EU a jejich rodinní příslušníci s registrovaným přechodným pobytem. Údaje týkající se legálně pobývajících cizinců u nás jsou získávány z databáze Ředitelství služby cizinecké policie (dále jen ŘSCP).

Další kapitola je zaměřena na občany Ukrajiny, kteří u nás pobývají na základě přechodného (tj. dlouhodobého pobytu, s vízy nad 90 dní nebo na základě dočasné ochrany) či trvalého pobytu. Kapitola přináší jak současný přehled o počtech těchto cizinců u nás, včetně jejich členění dle věkových kategorií, pohlaví, účelu pobytu nebo územního rozmístění, tak i retrospektivní pohled na vývoj počtu této skupiny cizinců u nás. Součástí zmíněné kapitoly je i téma nabývání českého státního občanství.

Čtvrtá kapitola je věnována tématu mezinárodní ochrany. Hlavní část této kapitoly se týká občanů Ukrajiny - žadatelů o mezinárodní ochranu. Kapitola dále obsahuje i informace o kladně vyřízených žádostech o mezinárodní ochranu, tj. o počtech udělených azylů či doplňkové ochrany těmto cizincům na našem území.

Poslední kapitola přináší informace o cizincích obecně i o ukrajinských občanech působících na našem trhu práce. Týká se jak celkové zaměstnanosti cizinců u nás, tak cizinců a ukrajinských občanů v postavení zaměstnanců a v postavení držitelů živnostenského oprávnění. Kromě aktuálních statistik přináší tato kapitola i retrospektivní pohled.

Od 1. 5. 2004 mají občané EU/EHP a Švýcarska v ČR volný přístup na trh práce. Ostatní cizinci (tj. občané tzv. třetích zemí) mohou vykonávat na území ČR práci za podmínky, že obdrželi povolení k zaměstnání nebo zaměstnaneckou či modrou kartu, případně kartu vnitropodnikově převedeného zaměstnance v souladu se zákonem č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, pokud tento zákon nestanovuje jinak.

Cizinci mohou na území ČR v souladu se zákonem č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, podnikat stejně jako občané ČR, pokud splní náležitosti dané tímto zákonem a souvisejícími předpisy. Živnostenský zákon umožňuje cizinci na území ČR podnikat jako zahraniční fyzická osoba (cizinci však mohou zakládat i právnické osoby nebo zřizovat na území České republiky organizační složky svého podniku v zahraničí).

Pro účely této publikace byl zvolen termín cizinec-držitel živnostenského oprávnění nebo také cizinec s živnostenským oprávněním, případně cizinec-podnikatel. V této kategorii jsou zahrnuti cizinci, kteří získali

v České republice živnostenské oprávnění a kterým bylo zároveň uděleno dlouhodobé vízum, dlouhodobý pobyt, zahrnující i status dočasné ochrany, nebo trvalý pobyt. Dále jde o rodinné příslušníky rezidentů s dlouhodobým pobytem nebo osoby s uděleným azylem, doplňkovou a občany států EU/EHP a Švýcarska a jejich rodinné příslušníky.

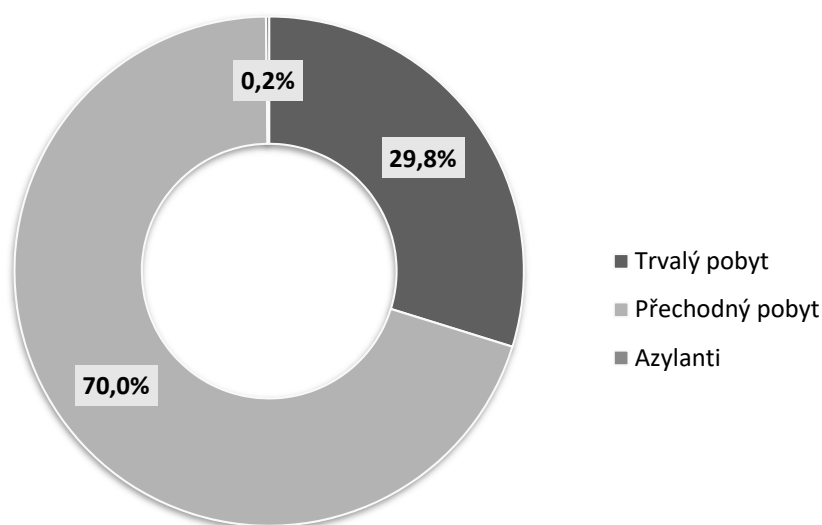
Závěr publikace pak obsahuje celkové shrnutí hlavních trendů.

2. Cizinci pobývající na území ČR podle kategorií pobytu

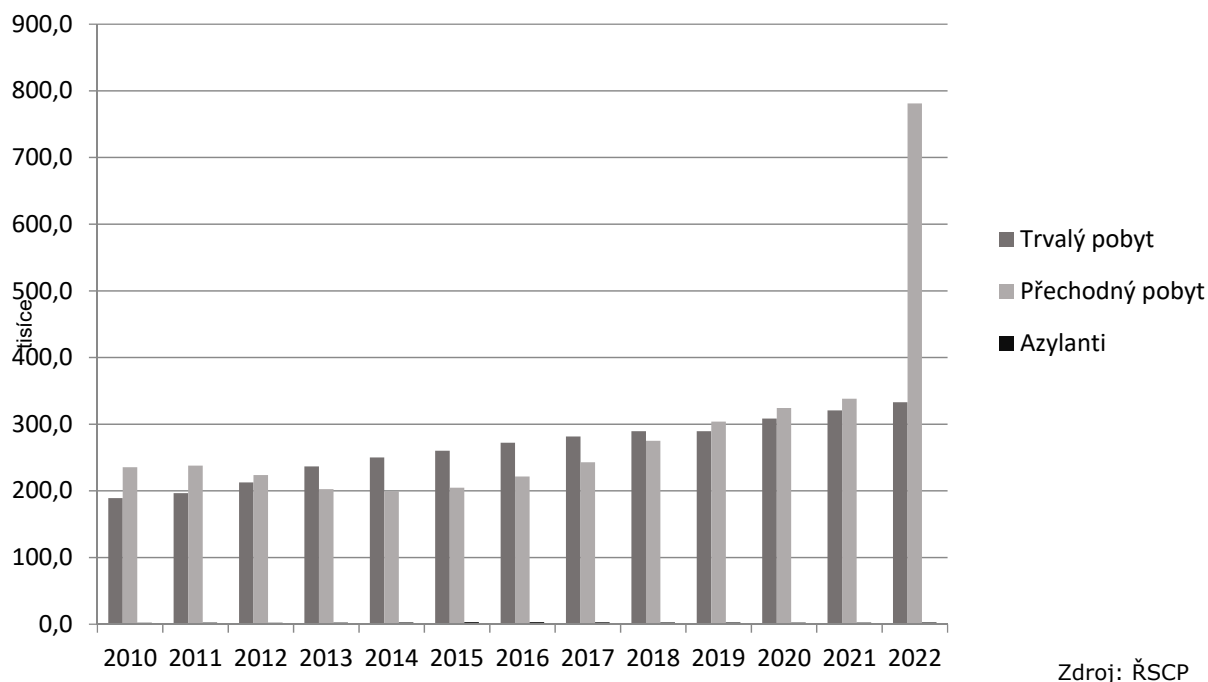
K 31. 12. 2022 pobývalo legálně na území České republiky celkem 1 116 154 cizinců, z toho 70 % (780 926) na základě některého z druhů přechodného pobytu (občané tzv. třetích zemí na dlouhodobá víza, dlouhodobý pobyt nebo s uděleným statutem dočasné ochrany, občané EU a jejich rodinní příslušníci na základě registrovaného přechodného pobytu). Celkem 332 772 cizinců mělo na území našeho státu platné povolení k trvalému pobytu. Zbytek, tj. 2 456 osob, tvořili cizinci evidovaní na našem území s platným azylem. Podíl cizinců na populaci ČR tak v roce 2022 vzrostl na zatím nejvyšší registrovanou hodnotu 10,3 %, přičemž meziroční přírůstek celkového počtu cizinců činil 455 305 osob.

**Graf 1: Cizinci v ČR podle kategorie pobytu
údaje k 31.12.2022**

Zdroj: ŘSCP

Podíváme-li se na časovou řadu podle jednotlivých kategorií pobytu, je patrné, že do roku 2012 převažovali mezi cizinci s uděleným povolením k pobytu zahraniční občané s některým z typů přechodného pobytu. Mezi roky 2013 – 2019 byl tento poměr obrácený a převažovali držitelé povolení k trvalému pobytu, přičemž počty cizinců s přechodným pobytem od začátku ekonomické krize v roce 2009 až do konce roku 2014 klesaly. Od roku 2015 je však u posledně zmíněné kategorie cizinců příznačné opětovné oživení a růst, které postupně vedou až k obrácení trendu ve vývoji legálně pobývajících cizinců na našem území v roce 2020. Za období až do roku 2021 je patrný vliv střídajících se ekonomických cyklů (klesající počty cizinců s přechodným pobytem v období ekonomické recese a naopak jejich rostoucí stavy v době ekonomické konjunktury). V roce 2022 dochází k bezprecedentnímu nárůstu (zvýšení o 443 067 osob neboli o 132 %) v kategorii cizinců s přechodným pobytem, způsobeným přílivem občanů Ukrajiny, přicházejících do ČR v důsledku vypuknutí válečného konfliktu s Ruskem. Tito cizinci hledají v České republice dočasné útočiště, resp. dočasnou ochranu. Oproti tomu počet cizinců, kteří v ČR žijí a získali jiný statut mezinárodní ochrany, tzn. azyl nebo doplňkovou ochranu, se vzhledem k nízkým počtům kladně vyřízených žádostí udržuje v poslední době na zhruba stejné, nízké úrovni, oscilující kolem 2 tisíc osob ročně (2,4 tis. osob v roce 2022).

Graf 2: Cizinci v ČR podle kategorie pobytu v letech 2010-2022

Zastoupení žen mezi cizinci s povoleným pobytem v roce 2022 se v důsledku přílivu převážně matek s dětmi z válkou napadené Ukrajiny oproti předchozím letům výrazně zvýšilo a dosáhlo poprvé za celou dobu sledování migračních statistik u nás nadpoloviční většiny (51,1 % - pro srovnání v roce 2021 to bylo 43,5 %).

Věková struktura cizinců vykazuje oproti věkové struktuře majoritní populace určité odlišnosti, které lze vysvětlit dosud převažujícími ekonomickými motivy migrace cizinců do ČR, ke kterým se v roce 2022 přiřadily i důvody humanitární. Silně jsou tradičně zastoupeny zejména kategorie mladšího produktivního věku, tj. 25-39 let. V tomto věkovém rozmezí se v roce 2022 nacházely více než čtyři desetiny (41,6 %) všech legálně pobývajících cizinců u nás (oproti roku 2021, kdy bylo registrováno 35,2 %, tato hodnota výrazně vzrostla). Celkový podíl kategorie 15-64 let se však meziročně snížil o 5,5 p. b., na 78,5 %. Oproti tomu, v důsledku války na Ukrajině, kdy do Česka od roku 2022 přicházely zejména matky s nezletilými dětmi, se významně navýšilo zastoupení dětské složky, 0-14 let, a to z 10,6 % v roce 2021 na 16,5 % v roce 2022. Velmi nízký podíl v porovnání se strukturou populace ČR pak připadá na osoby v poproduktivním věku. V kategorii nad 65 let se v roce 2022 nacházelo pouhých 5,0 % cizinecké populace, tzn. o 0,5 p. b. méně než v roce 2021.

Zajímavé informace přinášejí data Ředitelství služby cizinecké policie, které eviduje cizince z třetích zemí, jimž byl povolen přechodný pobyt na našem území, a to podle daného účelu pobytu. Z těchto údajů je zřejmé, že v posledních letech jednoznačně dominující účel pobytu cizinců ze zemí mimo Evropskou unii - zaměstnání a podnikání – nahradily v roce 2022 účely pobytu spadající do kategorie „jiné“. V souvislosti s válkou na Ukrajině a přílivem uprchlíků tohoto státního občanství šlo zejména o humanitární důvody. V loňském roce připadalo na kategorii „jiné“ celkem 447 035 cizinců-třetizemců přechodně pobývajících na našem území, přičemž jejich podíl činil více než dvě třetiny (67,7 %) z celkového počtu cizinců z třetích zemí s povoleným přechodným pobytem. Dříve nejvíce zastoupený účel pobytu zaměstnání a podnikání (v roce 2021 dosahující úrovně 58 %) se tak propadl na druhé místo, s podílem 19,5 %, a dosáhl tak zatím nejnižší

sledované hodnoty. S odstupem (s 8,4 %) následovaly rodinné důvody, jejichž podíl rovněž oproti roku 2021 poklesl, a to o 16 p. b. Výrazný pokles (o 9 p. b.) byl zaznamenán i v kategorii „studium“, na jehož základě pobývalo v ČR v roce 2022 celkem 4,5 % cizinců z třetích zemí s přechodným pobytem.

Na občany států EU-27 připadala v roce 2022 zhruba jen jedna pětina (20,3 %) z legálně pobývajících cizinců v ČR. Jejich zastoupení se tak meziročně významně snížilo, a to o 13,3 p. b. Logicky se výrazně navýšil podíl cizinců z tzv. třetích zemí, a to meziročně o 66,4 p. b. V tomto vývoji se opět značnou měrou promítl válečný konflikt na Ukrajině, s nímž souvisel masivní příliv válečných uprchlíků řazených mezi tzv. třetizemce.

Pořadí nejvíce zastoupených státních občanství se ve statistikách cizinců s povoleným pobytem v poslední době výrazněji nemění. Mezi nejvíce zastoupené skupiny patří tradičně občané Ukrajiny, jejichž počet dosáhl koncem roku 2022 rekordních 636 282 osob (pro srovnání v roce 2021 to bylo 196 875 osob). Následují občané Slovenska (117 265) a Vietnamu (66 340). Občané těchto tří zemí tvořili v roce 2022 celkem 66,9 % cizinců s povolením k pobytu (s povoleným nebo evidovaným pobytem, azylem nebo statutem dočasné ochrany) v České republice. Jak počty Slováků, tak počty Vietnamců meziročně vzrostly (o 2 615 resp. o 1 489 osob).

V roce 2022 byli na čtvrtém místě, stejně jako v předchozím roce, Rusové (43 498). S odstupem následovali Rumuni (19 724), Poláci (17 884), Bulhaři (17 673) a Němci (14 032). Oproti roku 2021 se z výše uvedeného výčtu státních občanství výrazněji navýšily pouze počty Rumunů, a to o 918 osob, resp. o 4,9 %. Naopak nejvíce klesly počty Rusů, a to z 45 365 na 43 498 osob. Stejně tak, i když méně významně, klesly i počty Němců (o 760 osob). Počty Rumunů a Bulharů zůstaly i v roce 2022 zhruba na stejné úrovni jako v roce předchozím. Pokud jde o cizince státních občanství s nižším zastoupením na našem území, je vidět početní meziroční nárůst zejména u cizinců přicházejících z některých zemí asijského kontinentu. Nejmarkantnější navýšení mezi roky 2021-2022 bylo evidováno u občanů Filipín, a to o 1 634 osob neboli o 50,6 %. Významně meziročně vzrostly i počty Indů, a to z 6 951 na 8 469 osob, což v relativním vyjádření činilo 21,8 %. O něco méně, tj. o 1 157 osob se pak meziročně navýšil i počet občanů Kazachstánu. Relativně se tato skupina cizinců zvětšila o 14,4 %.

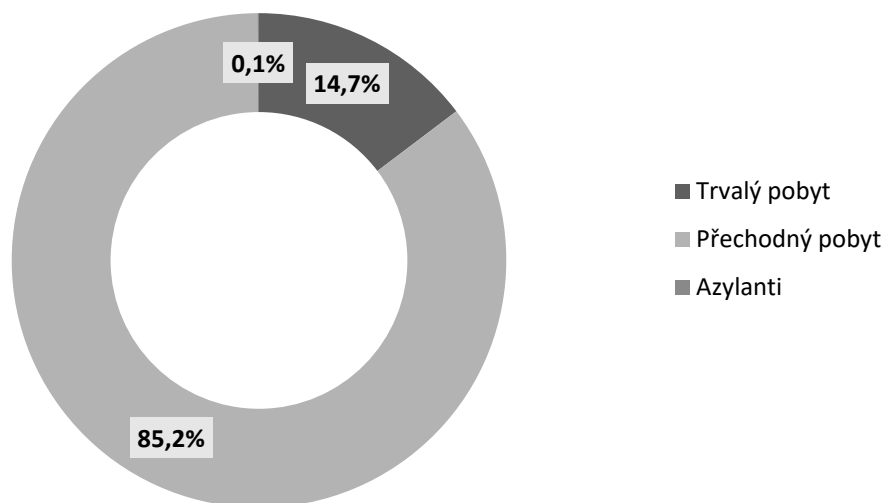
Počty cizinců se v roce 2022 výrazně navýšily ve všech krajích ČR. Mezi regiony s nejvyšší koncentrací cizinců patří tradičně Hl. m. Praha (345,3 tis.) a Středočeský kraj (159 tis.). Podíl cizinců registrovaných v našem hlavním městě se však oproti roku 2021 o něco snížil, a to z 35,9 % na 31,0 %. Oproti tomu na území Středočeského kraje zůstal podíl cizinců v meziročním srovnání zhruba na stejné úrovni a dosáhl hodnoty 14,4 % (tj. o 0,1 p. b. méně než v roce 2021). V pořadí z hlediska zastoupení cizinců dále následují kraje Jihomoravský (10,0 %), Plzeňský (7,3 %) a Ústecký (5,5 %).

3. Občané Ukrajiny s dlouhodobým nebo trvalým pobytem, vízy nad 90 dnů a dočasnou ochranou na území ČR

Občané Ukrajiny k nám začali přicházet, zejména za prací, již od začátku 90. let minulého století. V roce 1994 jich na území ČR bylo evidováno celkem 14 230. Převážná většina z tohoto počtu (89 %) měla udělený dlouhodobý pobyt nebo dlouhodobá víza. Počty Ukrajinců, kteří na našem území pobývali na základě získaného trvalého pobytu byly v tomto období velmi nízké. Do roku 2004, tj. do roku vstupu našeho státu do

Evropské Unie, se počty Ukrajinců u nás navýšily na 78 263 osob, z nichž opět většina (83 %) pobývala na našem území na základě dlouhodobého pobytu nebo dlouhodobého víza. Počty ukrajinských imigrantů v dalším období kontinuálně rostly, a to až do začátku ekonomické krize v roce 2008, kdy dosáhly svého prozatímního vrcholu, 131 921 osob, přičemž stále převažovaly osoby s některým z typů přechodného pobytu. V roce 2009 je však patrna početní stagnace této skupiny cizinců na našem území, a to na úrovni 132 tis. V období let 2010-2014 je mezi Ukrajinci na našem území markantní klesající trend, přičemž od roku 2012 začínají převažovat ti, kteří získali povolení k trvalému pobytu. Od roku 2015 nastává v důsledku oživení české ekonomiky opětovný meziroční růst celkového počtu ukrajinských občanů u nás, který přetrvává až do současnosti. Zatímco však až do roku 2020 je mezi ukrajinskými občany patrna převaha těch, kteří na našem území obdrželi povolení k trvalému pobytu, od roku 2021 se tento trend převrací a většinu získávají držitelé některého z typu přechodného pobytu. Převaha této pobytové kategorie je drtivá zejména v loňském roce, kdy k nám v důsledku války na Ukrajině začínají přicházet osoby hledající dočasnou ochranu. Tento typ povolení pobytu totiž spadá do kategorie přechodných (dlouhodobých) pobytů. V roce 2022 je tak na našem území registrováno rekordních 635 857 státních příslušníků Ukrajiny, z nichž 542 388 osob (85,2 %) má některý z typů přechodného pobytu, tj. dlouhodobý pobyt, dlouhodobá víza nebo status dočasné ochrany. Občané Ukrajiny tak dosahují téměř šesti desetin (57,1 %) z celkového počtu cizinců registrovaných na našem území.

**Graf 3: Občané Ukrajiny podle kategorie pobytu
údaje k 31. 12. 2022**

Zdroj: ŘSCP

Mezi Ukrajinci výrazně převažují ženy. Jejich podíl činil v roce 2022 56,6 %, přičemž za celou cizineckou populaci tento podíl v minulém roce vzrostl na 51,1 %.

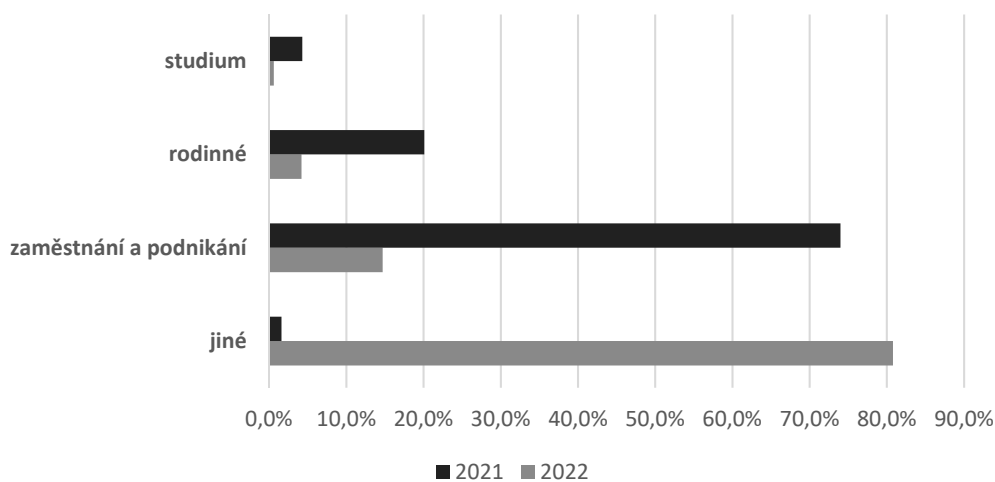
Věková struktura ukrajinské populace u nás se liší, a to jak od věkové struktury majoritní populace, tak od věkové struktury cizinců v ČR. Je to dáno tím, že od začátku ukrajinské krize k nám přicházely zejména matky s nezletilými dětmi. Celkem 75,6 % připadalo v roce 2022 na ukrajinské občany v produktivním věku, tj. 15-64 let. Podstatně nižší zastoupení však měly ve srovnání s cizineckou populací celkem osoby v mladším produktivním věku, 25-39 let. Zatímco ve věkové struktuře za cizince celkem připadalo v loňském roce na tuto kategorii více než čtyři desetiny z celkového počtu cizinců (41,5 %), u populace Ukrajinců spadalo do této

skupiny pouze 28,8 % osob. Oproti tomu podíl dětské složky u Ukrajinců (20,7 %) výrazně převyšoval relevantní podíl u cizinců celkem (16,5 %). Ve skupině poproduktivního věku, 65+, pak u Ukrajinců činil podíl jen 3,7 % (u cizinců celkem to bylo 5 %).

Podíváme-li se na statistiky podle účelů pobytu, na základě kterých k nám Ukrajinci nejvíce přicházejí, vidíme za rok 2022 výraznou změnu. Zatímco do roku 2021 převažovaly mezi účely pobytu ukrajinských občanů u nás jednoznačně „zaměstnání a podnikání“, v roce 2022 získaly drtivou převahu účely pobytu spadající do kategorie „jiné“ (80,8 %). S přílivem ukrajinských uprchlíků hledajících u nás dočasnou ochranu je evidentní, že šlo převážně o humanitární důvody. Na základě „zaměstnání a podnikání“ u nás bylo registrováno celkem 78 231 Ukrajinců, což bylo jen o 1 123 osob méně než v roce 2021. Vzhledem k významnému nárůstu celkového počtu Ukrajinců a podstatnému navýšení v kategorii účelu pobytu „jiné“, však podíl kategorie „zaměstnání a podnikání“ výrazně poklesl, a to z 74,9 % v roce 2021 na 14,4 % v roce 2022. „Rodinné důvody“ byly účelem pobytu 22 701 ukrajinských občanů s přechodným pobytem u nás, což bylo o 1 336 více než v předchozím roce. Podíl této kategorie mezi všemi účely pobytu se však v roce 2022 propadl na pouhých 4,2 %, tzn. meziročně o 16 p. b. Výrazný relativní pokles byl zaznamenán i v kategorii studium, na jehož základě pobývalo v roce 2022 u nás necelé procento (celkem 3 217) ukrajinských občanů.

Graf 4: Ukrajínští občané s přechodným pobytem podle účelů pobytu v ČR

Zdroj: ŘSCP

Z územního pohledu je zřejmé, že nejvíce ukrajinských občanů je soustředěno v našem hlavním městě. Ke konci roku 2022 jich zde bylo evidováno celkem 169 892 neboli 26,7 % z celkového počtu Ukrajinců legálně pobývajících na našem území. Na druhém místě, z hlediska počtu i podílu, byl Středočeský kraj, na jehož území bylo registrováno 97 322 ukrajinských občanů (tj. 15,3 % z jejich celkového počtu). V pořadí třetí je pak Jihomoravský kraj, s 62 574 registrovaných ukrajinských občanů (tj. s 9,8% podílem na celkovém počtu ukrajinských občanů v ČR). Na druhé straně spektra, tj. mezi regiony s nejnižšími počty i podíly ukrajinských občanů, se zařadily kraje Zlínský (16 566), Olomoucký (17 699) a Karlovarský (21 270).

V roce 2022 získalo celkem 6 453 cizinců státní občanství České republiky. Z tohoto počtu připadalo 1 573 (24,4 %) na ukrajinské občany. Počet ukrajinských občanů, kteří získali české státní občanství v roce 2022, tak ve srovnání s rokem 2021 vzrostl o 89 osob.

4. Občané Ukrajiny přicházející do ČR za účelem získání mezinárodní ochrany

Od roku 2004 do roku 2022, tj. za zhruba dvacetileté období, bylo v ČR podáno celkem 33 840 žádostí o mezinárodní ochranu¹. Za celé toto období k nám přišlo nejvíce žadatelů o mezinárodní ochranu z některé z evropských zemí, a to celkem 16 294. Na druhém místě, z hlediska počtu žadatelů, byl asijský kontinent, s 13 323 registrovanými žádostmi o azyl. Ze zemí obou amerických kontinentů přišlo 899 žadatelů. Počet žadatelů o mezinárodní ochranu přicházejících z afrického kontinentu pak za celé sledované období činil bezmála 3 tis. osob (2 629).

Nejvíce žadatelů o mezinárodní ochranu přicházelo do ČR v letech 2004-2006, kdy jejich počty dosahovaly několika tisíc ročně. Naopak nejméně žadatelů, v řádu několika set ročně, bylo registrováno v období 2010-2013.

V roce 2022 bylo v ČR podáno celkem 1 694 žádostí o mezinárodní ochranu, což bylo o 20 % méně než v přechozím roce.

Žadatelé o mezinárodní ochranu v ČR pocházeli v roce 2022 z celkem 61 zemí. Nejvíce žádostí bylo přijato od státních příslušníků Ukrajiny, a to celkem 280 žádostí. Dále následovali občané Turecka (236 žádostí), Ruska (157 žádostí), Gruzie (138 žádostí), Vietnamu (182 žádostí) a Moldavska (94 žádostí). Nejvyšší meziroční nárůst žádostí o mezinárodní ochranu byl v rámci TOP 10 zemí mezi lety 2021 a 2022 evidován u státních příslušníků Turecka (z 50 na 236) a Ruska (z 20 na 157). Naopak k výraznému poklesu podaných žádostí, ze 176 na 61, došlo mezi uvedenými roky u občanů Afghánistánu.

Stejně jako celkové počty žadatelů o azyl, i počty občanů Ukrajiny, žádajících u nás o udělení azylu, byly nejvyšší v období několika let po našem vstupu do Evropské unie. V roce 2004 bylo registrováno celkem 1 600 ukrajinských žadatelů o udělení azylu v ČR, což bylo nejvyšší číslo za celé sledované období. Vyšší počty těchto žadatelů pak byly registrovány i mezi lety 2014-2018. Počty žadatelů o azyl přicházejících z Ukrajiny se v posledních letech udržují na předních místech, i když od roku 2021 meziročně klesají. V roce 2022 byl mezi těmito žadateli evidován meziroční pokles o zhruba jednu čtvrtinu (o 25,5 %).

Mezi žadateli o mezinárodní ochranu, kteří přicházejí na území České republiky, výrazně dominují muži. V roce 2022 tvořili muži téměř tři čtvrtiny (73,7 %) všech žadatelů, přičemž převaha mužů byla patrna ve všech věkových kategoriích. Nejvýraznější zastoupení mají žadatelé ve věku 25-39 let. V této věkové kategorii se v roce 2022 nacházelo 44,7 % žadatelů a 32,7 % žadatelek o mezinárodní ochranu (za obě pohlaví dohromady činil podíl 41,5 %). Mezi žadateli-muži je také výrazněji zastoupena věková skupina 20-24

¹ Počty žádostí o mezinárodní ochranu nezahrnují žádosti o dočasnou ochranu v souvislosti s válkou na Ukrajině. Udělení mezinárodní ochrany je podle platné legislativy možné buď formou azylu nebo doplňkové ochrany. Pokud jde o status dočasné ochrany, ten spadá do kategorie povolených přechodných pobytů, jde vlastně o dlouhodobé vízum (viz předchozí kapitola).

let (17,1 %) a 40-44 let (9,0 % v roce 2022). Žadatelky o mezinárodní ochranu mají oproti tomu nejvyšší zastoupení (20,8 %) v kategorii předproduktivního věku, tj. 0-14 let.

Rovněž mezi ukrajinským žadateli o azyl převažují muži, i když jejich podíl je ve srovnání se žadateli o mezinárodní ochranu celkem viditelně nižší. V roce 2022 tvořili muži 59,6 % všech žadatelů o mezinárodní ochranu ukrajinské státní příslušnosti. Ukrajinci-muži převažují téměř ve všech věkových kategoriích. Ženy dominují pouze v nejmladší věkové kategorii, 0-14 let, kde oproti mužům (18,6 %) dosahují hodnoty 26,5 %. Ve skupině produktivního věku mají muži nejvyšší zastoupení ve věkové kategorii 30-34 let. Jejich podíl zde činí 14,4 % z celkového počtu mužů-žadatelů o mezinárodní ochranu pocházejících z Ukrajiny. Oproti tomu ženy jsou dále více početně zastoupeny ve věkové skupině nad 50 let. V této věkové kategorii dosahuje jejich podíl 15,9 %.

Za období let 2004-2022 bylo v České republice uděleno celkem 2 224 azylů. Nejvyšší počty udělených azylů připadaly na roky 2005 a 2006 (251 resp. 268 udělených azylů). Oproti tomu nejnižší počet udělených azylů (pouhých 29) byl registrován v roce 2017. Za celé sledované období 2004-2022 bylo celkem 183 azylů uděleno ukrajinským státním občanům. Jejich podíl na celkovém počtu udělených azylů tak činil 8,2 %.

Mezi lety 2006²-2022 dosáhl počet osob, kterým byla v České republice udělena doplňková ochrana, celkem 3 056. Nejvyšší počty pokud jde o tuto formu mezinárodní ochrany, pohybující se v rozmezí cca 300-400 případů ročně, byly uděleny v letech 2014-2016, tj. v době tzv. uprchlické krize, a dále v roce 2022, v souvislosti s vypuknutím války na Ukrajině. Z celkového počtu 3 056 udělených statusů doplňkové ochrany, tj. od roku 2006, připadalo dohromady 22,8 % (697) na občany Ukrajiny.

V loňském roce byla doplňková ochrana udělena v 389 případech (nadpoloviční většina z tohoto počtu, 71 %, připadala na ukrajinské občany).

5. Ukrajínští občané na českém trhu práce

5. 1. Celková zaměstnanost cizinců v ČR

Cizinci mohou v České republice vykonávat výdělečnou činnost jako zaměstnanci nebo jako podnikatelé (živnostníci). Pro účely této publikace se pod pojmem celková zaměstnanost cizinců rozumí součet platných povolení k zaměstnání, zaměstnaneckých a modrých karet cizinců, počtu cizinců evidovaných krajskými pobočkami Úřadu práce a počtu cizinců s živnostenským oprávněním (podrobněji viz úvodní kapitola).

Souhrnné údaje o cizincích-zaměstnancích eviduje Ministerstvo práce a sociálních věcí. Údaje o cizincích, kteří získali v ČR živnostenské oprávnění, jsou evidovány Ministerstvem průmyslu a obchodu.

Zahraniční pracovníci hrají na českém trhu práce stále významnější roli, zejména v některých odvětvích národního hospodářství. Zatímco po našem vstupu do EU, v roce 2004, tvořili cizinci působící na českém trhu práce necelá čtyři procenta z celkového počtu zaměstnaných v ČR, do konce roku 2008 vzrostl

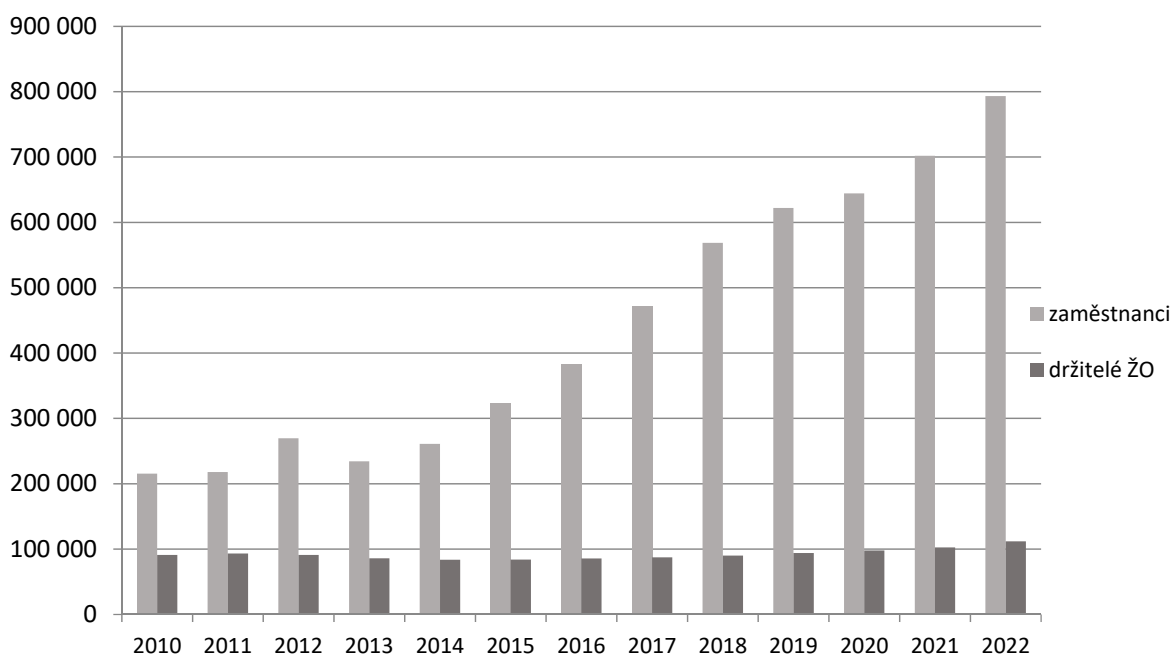
² Doplňková ochrana se u nás začala udělovat od roku 2006.

tento podíl na 7,2 %. Mezi lety 2009 a 2010, důsledkem ekonomické krize, však podíl zahraničních pracovníků na celkové zaměstnanosti v ČR klesal (na 6,3 % v roce 2010). K oživení došlo opět až od roku 2011.

Ze statistik Ministerstva práce a sociálních věcí a s Ministerstva průmyslu a obchodu vyplývá, že počet cizinců zaměstnaných v ČR (tj. zaměstnanců i živnostníků) dosáhl v roce 2022 hodnoty 904 983 osob. Cizinci se tak podíleli na celkové zaměstnanosti v národním hospodářství s 18,2 %.

Jak počty cizinců-zaměstnanců (793 290), tak počty cizinců-držitelů živnostenského oprávnění (111 693) v roce 2022 meziročně vzrostly, a to i přes probíhající válku na Ukrajině. Zatímco počty cizinců-zaměstnanců zaznamenaly růst o 13,0 %, počty cizinců-držitelů živnostenského oprávnění se ve srovnání s rokem 2021 zvýšily o 9,1 %.

Graf 5: Zahraniční pracovníci v ČR v letech 2010-2022

Zdroj: MPSV, MPO

5. 2. Cizinci v ČR v postavení zaměstnanců

Podle údajů Ministerstva práce a sociálních věcí dosáhl počet cizinců-zaměstnanců na území České republiky koncem roku 2022 celkem 793 290 osob. Slabě nadpoloviční většinu z těchto osob (402 396 neboli 50,7 %) tvořili občané EU-27 evidovaní úřady práce na základě informačních karet. Zhruba třetina (265 214) z celkového počtu cizinců-zaměstnanců připadala na občany třetích zemí, u nichž se ke vstupu na domácí trh práce nevyžaduje pracovní povolení (mezi tyto osoby lze zařadit např. cizince-třetizemce s trvalým pobytem, s uděleným azylem či doplňkovou nebo dočasnou ochranou, a další zákonem taxativně vymezené skupiny). Celkem 111 287 cizinců mělo ke konci roku 2022 platnou zaměstnaneckou kartu a dalších 7 822 cizinců mělo platné povolení k zaměstnání. Dohromady 1 710 cizinců pak bylo držiteli modrých karet.

Mezi cizinci–zaměstnanci na území ČR viditelně převažují muži, s 58,7 % v roce 2022. Vyšší převaha mužů je patrna zejména u skupiny občanů EU-27 (65,0 % v roce 2022). Mezi občany třetích zemí je podíl mužů (53,4 %) nižší.

Z hlediska členění podle státního občanství měli mezi občany EU-27 evidovanými úřady práce ke konci roku 2022 nejvyšší zastoupení občané Slovenska (213 447). S odstupem následovali občané Polska (49 074), Rumunska (46 457), Bulharska (37 067) a Maďarska (23 950). S výjimkou občanů Rumunska a Bulharska, jejichž počty ve srovnání s rokem 2021 mírně poklesly, počty u ostatních jmenovaných státních občanství meziročně vzrostly. Pokud jde o cizince z třetích zemí, nejpočetněji jsou na českém trhu práce zastoupeni občané Ukrajiny (269 911), následováni občany Ruské federace (20 274), Vietnamu (17 284), Mongolska (7 882), Běloruska (6 207) a Moldavska (5 699). Podobně jako u skupiny cizinců ze zemí EU, také počty cizinců u většiny z výše uvedených třetích zemí meziročně vzrostly, přičemž nejmarkantněji se v absolutních hodnotách zvýšily počty občanů Ukrajiny (o 75 tis.).

Podle údajů Ministerstva práce a sociálních věcí pracuje nejvíce cizinců ve zpracovatelském průmyslu (27,8 % z celkového počtu cizinců evidovaných úřady práce v roce 2022). V tomto odvětví bylo v roce 2022 zaměstnáno 30,1 % celkového počtu zaměstnanců ze zemí EU a 25,3 % z celkového počtu zaměstnanců z třetích zemí. Další sekci ekonomických činností, která se v uplynulém období dostala do popředí z hlediska počtů zaměstnaných cizinců, jsou administrativní a podpůrné činnosti (tato sekce zahrnuje převážně agenturní zaměstnávání). Podle dostupných údajů bylo v roce 2022 v této sekci zaměstnáno celkem 19,2 % z celkového počtu cizinců evidovaných úřady práce, z nichž mírně nadpoloviční většina (50,6 %) připadala na občany zemí EU.

Dalšími odvětvími národního hospodářství přitahujícími cizince jsou stavebnictví, s 9,0 % zaměstnaných cizinců z celkového počtu cizinců evidovaných úřady práce, a velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel, s 9,5% podílem zaměstnaných cizinců z celkového počtu cizinců evidovaných úřady práce. Zatímco v odvětví stavebnictví mají převahu cizinci z třetích zemí nad zaměstnanci ze států EU, v sekci velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel převažují občané EU.. Podle dostupných údajů byla v roce 2022 v odvětví stavebnictví zaměstnána téměř jedna desetina (9,8 %) z celkového počtu cizinců-zaměstnanců z třetích zemí. Odpovídající podíl za cizince-občany EU činil 8,1 %. V odvětví velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel bylo v loňském roce zaměstnáno 9,9 % z celkového počtu cizinců evidovaných úřady práce ze zemí EU a 9,1 % z celkového počtu cizinců-zaměstnanců pocházejících z třetích zemí.

Oproti tomu odvětvím NH s nejnižším zastoupením zaměstnaných cizinců zůstává veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení, a to s pouhými 0,2 % zaměstnaných cizinců z celkového počtu cizinců evidovaných úřady práce v roce 2022.

Podíváme-li se na zaměstnané cizince z hlediska hlavních tříd klasifikace zaměstnání CZ-ISCO, jsou zřejmé dlouhodobě vysoké počty zaměstnaných cizinců v třídě 9 – pomocní a nekvalifikovaní pracovníci. V této kategorii bylo v roce 2022 zaměstnáno celkem 28,4 % z celkového počtu zahraničních pracovníků–zaměstnanců v ČR, přičemž mírně nadpoloviční většinu (50,7 %) z celkového počtu zaměstnaných cizinců v této třídě tvořili třetizemci. Druhou početně zastoupenou kategorií byla třída 8 – obsluha strojů a zařízení, montéři, na níž připadalo 26,2 % z celkového počtu zaměstnaných cizinců v ČR. Obdobně jako u předchozí zmíněné kategorie, měli i v této třídě většinové zastoupení (56,0 %) cizinci-občané třetích zemí. Třetí v pořadí

byla třída 7 - řemeslníci a opraváři, v níž bylo v roce 2022 zaměstnáno 11,6 % z celkového počtu zahraničních pracovníků – zaměstnanců v ČR. Na opačné straně žebříčku pak stála třída 0 - zaměstnanci v ozbrojených silách (0,01%) nebo třída 6 – kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství (0,06 % z celkového počtu cizinců- zaměstnanců v ČR).

Z regionálního pohledu je nejvíce cizinců zaměstnáno na území hl. m. Prahy. Zde jejich podíl dosahuje téměř tří desetin (29,8 %) z celkového počtu cizinců registrovaných úřady práce. Následují kraje Středočeský (17,0 %), Jihomoravský (11,5 %) a Plzeňský (9,7 %).

5. 3. Ukrajínští občané v ČR v pozici zaměstnanců

Ukrajínští občané tvoří tradičně významnou skupinu na našem trhu práce. První pracovní migranti z Ukrajiny k nám začali přicházet již bezprostředně po otevření hranic, tj. začátkem 90. let minulého století. V době našeho vstupu do EU, v roce 2004, bylo úřady práce na našem území registrováno celkem 22 399 ukrajinských občanů v postavení zaměstnanců. Jejich počty kontinuálně rostly až do roku 2008, kdy dosáhly svého tehdejšího vrcholu, 81 072. V období ekonomické krize pak stavy ukrajinských zaměstnanců postupně klesaly, a to až na pouhých 35 250 v roce 2011. Za období let 2012-2014 nejsou bohužel, vzhledem k výpadku informačního systému Ministerstva práce a sociálních věcí, dostupná data. V roce 2015 je však již z obnovených dat patrné oživení a dále rostoucí trend, který trvá až do roku 2022.

Ke konci roku 2022 bylo úřady práce na území České republiky registrováno celkem 269 911 ukrajinských občanů v postavení zaměstnanců. Jejich počet se tak meziročně zvýšil o rekordních 74 795 (tj. o 38,3 %). Celkem 192 046 (71,2 %) z tohoto počtu připadalo na občany Ukrajiny, u nichž se ke vstupu na domácí trh práce nevyžaduje pracovní povolení (mezi tyto osoby lze zařadit např. cizince s trvalých pobytem, s uděleným azylem či doplňkovou nebo dočasnou ochranou, a další zákonem taxativně vymezené kategorie). Ve srovnání s rokem 2021 se tato skupina zvětšila více než dvojnásobně (o 120 %). Příčinou byl pravděpodobně nárůst počtu zaměstnaných osob s udělenou dočasnou ochranou. Druhou početnou skupinu tvořili Ukrajínští držitelé zaměstnaneckých karet, s 73 674 registrovaných osob. Oproti 2021 zde došlo k mírnému nárůstu, a to o 3 436 osob (tj. o 4,9 %). Na druhé straně k viditelnému propadu, z 37 437 v roce 2021 na 3 968 v roce 2022, došlo v kategorii držitelů pracovního povolení. Relativní meziroční úbytek u této skupiny ukrajinských zaměstnanců v ČR činil 89,4 %. Zanedbatelná meziroční změna pak byla registrována u držitelů modrých karet, kterých bylo na konci roku 2022 celkem 223 (oproti 209 v roce 2021).

Tabulka 1: Počet ukrajinských občanů evidovaných úřady práce podle typu registrace

rok/typ registrace	2019	2020	2021	2022
Ukrajínští občané, u nichž se nevyžaduje povolení k zaměstnání	80 093	81 874	87 232	192 046
Platná povolení k zaměstnání	32 361	33 904	37 437	3 968
Zaměstnanecké karty	31 488	43 510	70 238	73 674
Modré karty	172	180	209	223

Zdroj: MPSV

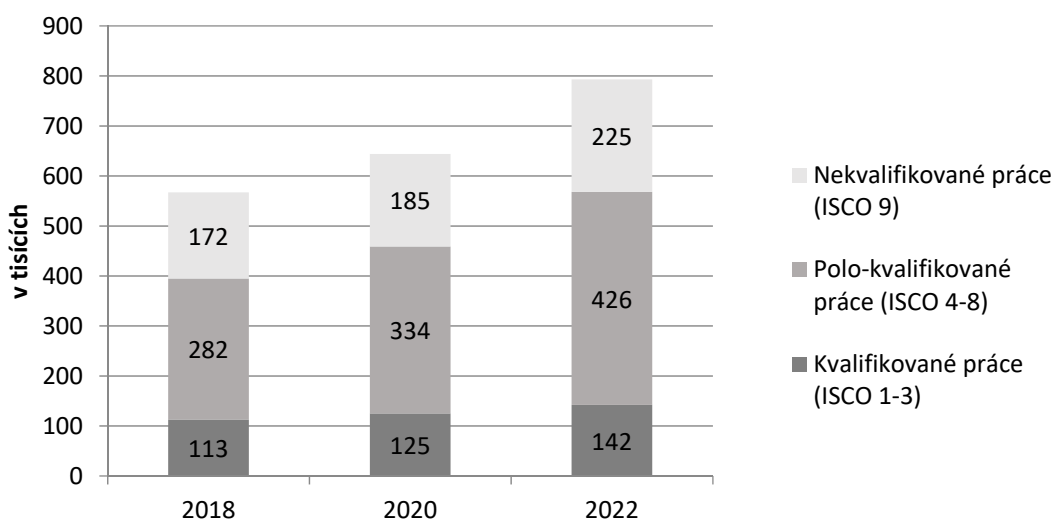

Mezi ukrajinskými zaměstnanci převažovaly v roce 2022 ženy. Jejich podíl činil 52 %. Je zřejmé, že na složení ukrajinských zaměstnanců podle pohlaví měl významný vliv příliv válečných uprchlíků s převahou žen s dětmi. V předchozích letech měli naopak většinu muži. Pro srovnání je možno uvést údaj za rok 2021, kdy muži tvořili 58,2 % z celkového počtu ukrajinských zaměstnanců u nás.

Z hlediska секcí ekonomických činností jsou Ukrajinci nadprůměrně zaměstnáni zejména v odvětví Administrativní a podpůrné činnosti (22,7 % vs. 19,2 % za cizince celkem), ve Stavebnictví (13,1 % vs. 9 %) nebo v odvětví Doprava a skladování (7,4 % vs. 6 %). Absolutně nejvyšší počty Ukrajinců (75 133) však pracují ve zpracovatelském průmyslu, kde jejich podíl dosahuje průměru za cizince celkem (27,8 %). Podprůměrné zastoupení (7 %), ve srovnání s cizinci celkem (9,5 %) pak mají naopak ukrajinští pracovníci např. v odvětví Velkoobchod, maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel.

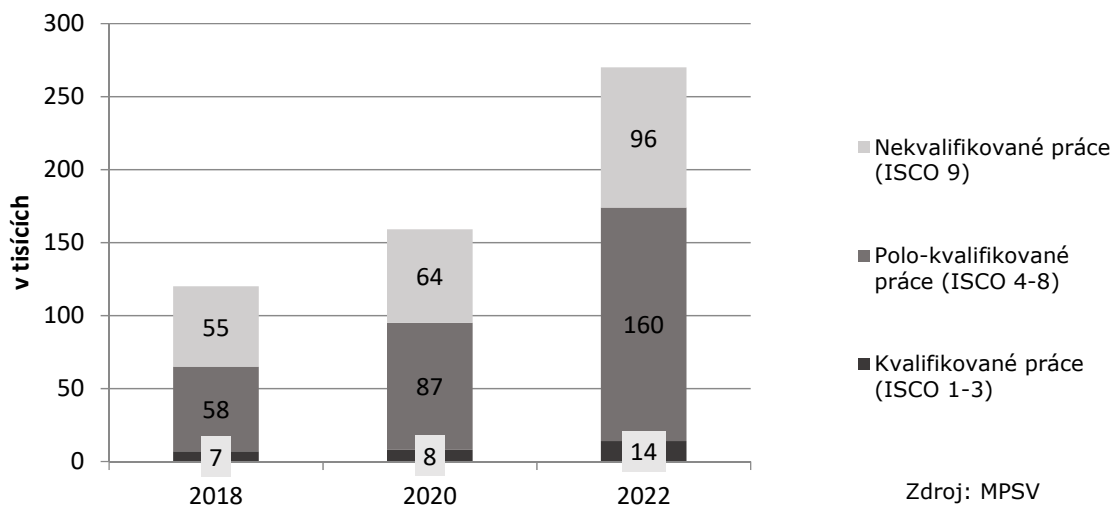
Z hlediska klasifikace zaměstnání pracují ukrajinští občané nejvíce jako pomocní a nekvalifikovaní pracovníci (ISCO 9), kde na rozdíl od cizinců-zaměstnanců celkem (28,4 %) dosahují více než třetinového podílu (35,6 %) na celkovém počtu ukrajinských zaměstnanců. Další kategorií, s nadprůměrným zastoupením zaměstnaných ukrajinských občanů, je Obsluha strojů a zařízení, montéři (ISCO 8). Zde činí jejich podíl 34,6 % (vs. 26,2 % za cizince celkem). Vyšší procento Ukrajinců (13,6 %), ve srovnání s průměrem za celou skupinu cizinců (11,6 %), pracuje i jako řemeslníci a opraváři (ISCO 7). Naopak signifikantně méně Ukrajinců (2,5 %) než je průměr za cizince-zaměstnance celkem (9,7 %) spadá do skupiny ISCO 2 – Specialisté.

Graf 6: Cizinci registrovaní úřady práce podle CZ-ISCO

Zdroj: MPSV

Graf 7: Občané Ukrajiny registrovaní úřady práce podle CZ-ISCO

Nejvíce atraktivním regionem pro ukrajinské zaměstnance je hl. město Praha. Zde jejich podíl činil 26,0 % z celkového počtu ukrajinských občanů registrovaných úřady práce ke konci roku 2022. Je tedy jen o málo nižší ve srovnání s celkovou skupinou cizinců-zaměstnanců v ČR (29,8 %). Z hlediska počtu i podílu zaměstnaných ukrajinských občanů následuje kraj Středočeský, s 17,0 % (zde je podíl totožný jako u skupiny cizinců-zaměstnanců celkem). Na třetím místě z hlediska počtu i podílu ukrajinských občanů registrovaných úřady práce se však, na rozdíl od skupiny cizinců-zaměstnanců celkem, zařadil kraj Plzeňský, s 11,6 % ukrajinských zaměstnanců z jejich celkového počtu (u skupiny cizinců-zaměstnanců celkem je tento region až na čtvrtém místě s 9,7 %).

5. 4. Cizinci v ČR v postavení držitelů živnostenského oprávnění

Podle údajů Ministerstva průmyslu a obchodu bylo ke konci roku 2022 v ČR evidováno celkem 111 693 cizinců-držitelů živnostenského oprávnění, což bylo o 9 271 osob neboli 9,1 % více než v roce 2021. Více než dvě třetiny, 67,8 % z celkového počtu registrovaných cizinců-držitelů živnostenského oprávnění, připadalo v roce 2022 na muže. V posledních letech je zřejmý rostoucí trend u skupiny cizinců-podnikatelů v ČR přicházejících ze zemí EU. Většina z těchto cizinců-občanů EU-27 jsou státní příslušníci Slovenska (22 983 osob); oproti roku 2021 jejich počty vzrostly o 1,4 tis. Následují občané Německa s 3 192 registrovanými osobami a občané Polska s 2 998 evidovanými osobami. V případech příslušníků obou posledně zmíněných státních občanství nedošlo z hlediska dosaženého počtu k významnějším meziročním změnám. Ve srovnání s rokem 2021 byl zaznamenán větší nárůst u skupiny cizinců ze zemí mimo EU, a to o 6 960 osob. Nejvíce vzrostly počty ukrajinských držitelů živnostenského oprávnění, kteří v roce 2022 dosáhli 30 978 osob, tj. o zhruba o pětinu více než v roce 2021. Stejně jako v předchozím roce patřili občané Ukrajiny mezi nejvíce zastoupené státní příslušníky z třetích zemí. Následovali občané Vietnamu (20 745 osob), Ruska

(4 649 osob), USA (1 803 osob) a Velké Británie (1 683 osob). Počty u těchto národnostních skupin se oproti roku 2021 výrazněji nezměnily.

Nejvyšší počty i podíl cizinců-držitelů živnostenského oprávnění byly ke konci roku 2022 evidovány v hl. m. Praha. Podíl cizinců-živnostníků zde dosáhl hodnoty 41,7 % z celkového počtu zahraničních podnikatelů na území ČR. Následoval kraj Středočeský s 12,1 %, Jihomoravský s 8,1 % a Ústecký se 7,4 %.

5. 5. Ukrajínští občané v postavení držitelů živnostenského oprávnění v ČR

Počet občanů Ukrajiny, kteří v ČR získali živnostenské oprávnění, činil ke konci roku 2022 celkem 30 978 osob. Ve srovnání s rokem 2021 tak došlo k navýšení o 5 316 osob. Podíl ukrajinských občanů podnikajících na domácím trhu práce tak dosáhl 27,7 % z celkového počtu cizinců-držitelů živnostenského oprávnění na našem území.

Počet držitelů živnostenského oprávnění z Ukrajiny dosáhl svého maxima v době ekonomické krize, v roce 2011, kdy bylo registrováno celkem 33 700 osob. Řada Ukrajinců i třetizemců obecně si totiž v době ekonomické krize, tj. v období let 2008-2011, v souvislosti se zpřísněním podmínek pro zaměstnávání cizinců na domácím trhu práce, zažádala o povolení k živnostenskému podnikání. Počty cizinců-živnostníků tak, na rozdíl od počtů cizinců-zaměstnanců, v tomto období výrazně rostly. V případě ukrajinských občanů tak počet osob s živnostenským listem činil v roce 2011 jen o málo méně než počet zaměstnanců (33 700 vs. 35 250). Od roku 2012 do roku 2017 je pak mezi živnostníky z Ukrajiny na českém trhu práce pozorován sestupný trend, který se výrazněji obrací až v roce 2019.

Držitelé živnostenského oprávnění z Ukrajiny se dostávají na první místo mezi všemi cizinci-podnikateli v ČR až v roce 2011. Mezi roky 2004 -2011 měli početní převahu Vietnamci. S výjimkou let 2015 a 2016 se pak Ukrajinci udržují na prvním místě až do roku 2022. Jejich podíl mezi cizinci-držiteli živnostenského oprávnění na našem území se v uvedeném období pohybuje mezi zhruba jednou čtvrtinou až jednou třetinou.

Mezi držiteli živnostenského oprávnění ukrajinské státní příslušnosti dominují muži. V roce 2022 dosáhl podíl mužů v této skupině cizinců 67,8 %. Oproti roku 2021 se zastoupení mužů ve skupině ukrajinských držitelů živnostenského oprávnění na našem území téměř nezměnilo (zvýšení o 0,1 p. b.). Je tedy zřejmé, že na rozdíl od ukrajinských občanů-zaměstnanců, mezi kterými v roce 2022 převažovaly s 52 % ženy, se uprchlická vlna do struktury podle pohlaví této skupiny ekonomicky aktivních cizinců na našem území výrazněji nepromítla.

Z hlediska regionálního rozmístění ukrajinských občanů-držitelů živnostenského oprávnění je zřejmá jejich převažující koncentrace na území hl. m. Prahy. Ke konci roku 2022 zde byla evidována bezmála polovina (46,3 %) z jejich celkového počtu. Následují kraje Středočeský (15,6 %) a Jihomoravský (6,5 %). V pořadí čtvrtým je kraj Plzeňský s 6% podílem. Ve srovnání se skupinou cizinců celkem je tak patrná vyšší koncentrace ukrajinských podnikatelů v Praze a Středočeském kraji. Oproti tomu na území Jihomoravského kraje je zastoupení ukrajinských držitelů živnostenského oprávnění viditelně nižší než dosahují hodnoty za cizince-živnostníky celkem (8,1 %). Ve skupině cizinců-držitelů živnostenského oprávnění se pak na rozdíl od skupiny ukrajinských živnostníků na čtvrtém místě objevuje Ústecký kraj (5,8 % z celkového počtu cizinců s živnostenským oprávněním).

6. Závěr

Podíl cizinců na populaci ČR v roce 2022 vzrostl na zatím nejvyšší registrovanou hodnotu 10,3 %, přičemž meziroční přírůstek celkového počtu cizinců činil 455 305 osob. Na tomto zvýšení se výraznou měrou podíleli cizinci s některým z typů přechodného pobytu v ČR. Šlo zejména o válečné uprchlíky z Ukrajiny, hledající u nás dočasnou ochranu.

Občané Ukrajiny k nám začali přicházet, zejména za prací, již od začátku 90. let minulého století. V roce 1994 jich na území ČR bylo evidováno celkem 14 230. V roce 2022 je na našem území registrováno rekordních 635 857 státních příslušníků Ukrajiny. Občané Ukrajiny tak dosahují téměř šesti desetin (57,1 %) z celkového počtu cizinců registrovaných v ČR. Mezi Ukrajinci výrazně převažují ženy. Jejich podíl činil v roce 2022 56,6 %. Věková struktura ukrajinské populace u nás se liší, a to jak od věkové struktury majoritní populace, tak od věkové struktury cizinců v ČR. Je to dáno tím, že od začátku ukrajinské krize k nám přicházely zejména matky s nezletilými dětmi. Podíváme-li se na statistiky podle účelů pobytu, na základě kterých k nám Ukrajinci nejvíce přicházejí, vidíme za rok 2022 výraznou změnu. Zatímco do roku 2021 převažovaly mezi účely pobytu ukrajinských občanů u nás jednoznačně „zaměstnání a podnikání“, v roce 2022 získaly drtivou převahu účely pobytu spadající do kategorie „jiné“ (80,8 %). S přílivem ukrajinských uprchlíků hledajících u nás dočasnou ochranu je evidentní, že šlo převážně o humanitární důvody. Z územního pohledu je zřejmé, že nejvíce ukrajinských občanů je soustředěno v našem hlavním městě. Ke konci roku 2022 jich zde bylo evidováno celkem 169 892 neboli 26,7 % z celkového počtu Ukrajinců legálně pobývajících na našem území. Na druhém místě, z hlediska počtu i podílu, byl Středočeský kraj, na jehož území bylo registrováno 97 322 ukrajinských občanů (tj. 15,3 % z jejich celkového počtu).

Ukrajínští občané tvoří tradičně významnou skupinu na našem trhu práce. První pracovní migranti z Ukrajiny k nám začali přicházet již bezprostředně po otevření hranic, tj. začátkem 90. let minulého století. V době našeho vstupu do EU, v roce 2004, bylo úřady práce na našem území registrováno celkem 22 399 ukrajinských občanů v postavení zaměstnanců. Ke konci roku 2022 evidovaly úřady práce na území České republiky celkem 269 911 ukrajinských občanů v postavení zaměstnanců. Jejich počet se tak meziročně zvýšil o rekordních 74 795 (tj. o 38,3 %). Mezi ukrajinskými zaměstnanci převažovaly v roce 2022 ženy. Jejich podíl činil 52 %. Je zřejmé, že na složení ukrajinských zaměstnanců podle pohlaví měl významný vliv příliv válečných uprchlíků s převahou žen s dětmi. V předchozích letech měli naopak většinu muži. Z hlediska sekcí ekonomických činností jsou Ukrajinci nadprůměrně (ve srovnání s cizineckou populací celkem) zaměstnání zejména v odvětví Administrativní a podpůrné činnosti, ve Stavebnictví nebo v odvětví Doprava a skladování. Absolutně nejvyšší počty ukrajinských občanů však pracují ve zpracovatelském průmyslu. Z hlediska klasifikace zaměstnání pracují ukrajínští občané nejvíce jako pomocní a nekvalifikovaní pracovníci (ISCO 9), kde dosahují více než třetinového podílu (35,6 %) z celkového počtu ukrajinských zaměstnanců. Další kategorií, s nadprůměrným zastoupením zaměstnaných ukrajinských občanů ve srovnání s celkovou cizineckou populací, je Obsluha strojů a zařízení, montéři (ISCO 8). Naopak signifikantně méně Ukrajinců než je průměr za cizince-zaměstnance celkem spadá do skupiny ISCO 2 – Specialisté.

Nejvíce atraktivním regionem pro ukrajinské zaměstnance je hl. město Praha. Z hlediska počtu i podílu zaměstnaných ukrajinských občanů dále následují kraje Středočeský a Plzeňský.

Počet občanů Ukrajiny, kteří v ČR získali živnostenské oprávnění, činil ke konci roku 2022 dohromady 30 978 osob. Ve srovnání s rokem 2021 tak došlo k navýšení o 5 316 osob. Podíl ukrajinských občanů podnikajících na domácím trhu práce tak dosáhl 27,7 % z celkového počtu cizinců-držitelů živnostenského oprávnění na našem území. Mezi držiteli živnostenského oprávnění ukrajinské státní příslušnosti dominují muži. V roce 2022 dosáhl podíl mužů v této skupině cizinců 67,8 %. Oproti roku 2021 se zastoupení mužů ve skupině ukrajinských držitelů živnostenského oprávnění na našem území téměř nezměnilo. Je tedy zřejmé, že na rozdíl od ukrajinských občanů-zaměstnanců, mezi kterými v roce 2022 převažovaly s 52 % ženy, se uprchlická vlna do struktury podle pohlaví této skupiny ekonomicky aktivních cizinců na našem území výrazněji nepromítla.

Ve srovnání se skupinou cizinců celkem je patrná vyšší koncentrace ukrajinských podnikatelů v Praze a Středočeském kraji. Oproti tomu na území Jihomoravského kraje je zastoupení ukrajinských držitelů živnostenského oprávnění viditelně nižší, než dosahují hodnoty za cizince-živnostníky celkem.

Seznam použitých zkratk

MPSV = Ministerstvo práce a sociálních věcí

MPO = Ministerstvo průmyslu a obchodu

ŘSCP = Ředitelství služby cizinecké policie

p. b. = procentní body

